

سه مفونیا خه مان د رومانسیه تا (گوران) یدا (پاییز!)

م. حسین ئوسمان ئەبدوره حمان
زانکۆیا زاخو / فاکولتیا زانستین مروفایهتی / پشکا زمانن کوردی

خوبایه زمانی، ههردهم رووکەش، پله و جوراوجۆریا خوه ههیه و گەلەک جارن هۆزانقان گشت قان خالان د ههلبژیریت؛ واته په یقین خه یالی یان واقعی، ساده یان ب زهحمەت، یهک یان چەند برگهیی، ههڤ ریتەم یان چەندین ریتەمین جوراوجۆر و لیکدایی؛ تەنھا ژ بۆ هندی کوفەرێژا هزرا خوه، و ژ بۆ سهلماندا ههبوونا خوه، بگههینیته خوینەر یان گوهداری خوه؛ و د رومانسیه تیدا ئەڤ چەندە د خودییه تیا هۆزانیدا دیار دبیت و هۆزانقان باس ل سهربوورا خوه دکەت و د وی سهربووریدا هۆکارین بهدبهختیا مروڤی د جفاکیدا و رهڤین بهرهڤ هه مبیژا سروشتی باس دکەت؛ و ههلبهت ئەڤ رهڤینه ژ جیهانا ریالیستی، ئەنجامهکا نهخووش و ویرانییهک ل دویدا دهیت و ههروهسا ژ دایک بوونهکا نوی و دووباره دیتنهڤهیا جیهانا هونهرییه؛ و هۆزان وهک مهردمهک هاتیه نیاسین و نهبوو تهگهرک ژ بۆ دهستڤه ئینانا مهردمەن دی یین ژیانن.

ب قی چەندی هۆزانن، د جهمسهرهکی نویدا و پشتی رینازا کلاسیزمی، خودییه تیا رومانتیکی وەرگرت؛ لی هه مان باس کرن ل ههست و سۆزین تاکایهتی و گرنگی دان ب تاکی و ب تایبهتی خودیاتی؛ دویر ژ بهرژه وهندیین تاکهکەسی، و لبهر چاڤ وەرگرتنا رهوشتن

عبدالله گوران

کۆمه لایهتی؛ جۆره تهگهرهکه بۆ ئافراندنا مهردمهکا دی یا رهوشتی یان کۆمه لایهتی یان زانستی؛ واته نابیت تەنھا ژ بۆ مژویلاهی و لیکدانا ئاوازان ب هیتته ڤه هاندن.

بی گومان نیاسینا ئاوازا په یڤ و رسته یان بهنده ب شاره زاییا هۆزانقانی ب په یڤ و دهسته واژه یان و واتایین سه رڤهیی و ناڤه کیین وان و چهوانیا گونجاندا وان په یڤ و دهسته واژه یان ب ئامرازان؛ و هۆزانا رومانسیزم کوردی ئەڤ چەندە ب گوهرین د روخساریدا؛ ناڤه روک ژ ی گوهرینان بی بهر نه کر و ژ لایین : زمان، هونه رین رهوانبیزی، وینه یین هونه ری، کیش و سه روا؛ ئەڤ گوهرینه خوبا کرینه. بونموونه)

پاییز

رووگه

وزییه، بویتە د دهته ڤه کۆلین و وەرگرتن مروفایهتی و زانستی

ژماره 2 - 3

پاییزا 2011 - زڤستانا 2012

گوران) د (پاییز) خوددا روخسار و نافهرؤک کرینه ئیک ژ بو دهرپرینا ناخی خوه یی پاییزی.
هوزانقان، د هوزانا (پاییز!) دا، دیمه نین وهرزی پاییزی لگهل (من) هکی خه مگیندا وینه دکهت
و زور ب ریک و پینکی بهراوردیه کی د ئیخیته د ناقبه را (پاییز و من) یدا.
"پاییز! پاییز!"

بووکی پرچ زهره،
من مات، توزیز:
ههر دوو هاودهره!
من فرمیسکم، تو بارانت؛
من هه ناسم، تو بای ساردت؛
من خهم، تو هه وری گریانت
دوایی نایه: دادم، دادت،
ههر گیز، ههر گیز
پاییز، پاییز!"
شان و مل رووت،
من مات، توزیز،
ههر دوو کمان جووت
ههر چهند گول سیس ئه بی بگریین
ئالتوونی دار ئه رژی بگریین،
بگریین.. بگریین.. چاومان نه سرین،
ههر گیز، ههر گیز،
پاییز! پاییز! (۱)

ب راستی ئه و پیناسا (هوزان) ی کوباس ل قهریژا هزر و بیرو ناخی هوزانقانی دکهت و هوزانی
ب رهنگفه دانا ناخی هوزانقانی دده ته نیاسین؛ د قی هوزانیدا زور ب روونی بهرجهسته یه و
هوزانقان شیایه ناخی خوه د ههسته کا نازک و جواندا و د وهرزه کی سالی و د پاییزه کا زهر دا
ههلرژیته سه رلا په ره کی و تیکهل ب روندکین خوه، مانا وی هوزانی نه مر بکته.
خه یالا داهینه رانه یا هوزانقانی، گشت ههستین وی یین پیکفه گری داین و ئه هوزانه
لینکدانه که ژ ههستین ترس و بهزه یی و گری، خوهشی و نه خوهشی و گهرمی و سارییا دهستین
یارینه.

تاییه تمه مندین ریبازا رومانسیزمی:

- A. پویته دان ب ههست و نهستین کسی و پیوستی یین وی ژ بو دهرپرینا نازادتر و
که سایه تیتتر؛ پتر ژ هزر کرن و بکار ئینانا بیر و ههستین لوژیکی.
B. سه رنجدان ب سروشتی مروقی و مروقی سروشتی.
C. پویته دان ب خه یالی.
D. رهقین ژ جفاکی.

E. دژایه تی کرنا چوارچووڤین هۆزانی. (۲)

ئه‌ڤ هۆزانه، ب هه‌لگرتنا هندهک ژ تاییه‌تمه‌ندیین ریبازا رۆمانسیزمی، باس ل خودییه‌تیا هۆزانقانی دکه‌ت:

۱. به‌ره‌ڤ هه‌ستییه چوون؛ واته په‌یڤین هۆزانی، خوه ژ جیهانا عه‌ردی رزگار دکهن و باس ل ده‌روونی پر ناژاو هییا هۆزانقانی دکهن؛ ب ره‌نگه‌کی کو هۆزانقان ژ جیهانا ده‌ره‌کی به‌ره‌ڤ جیهانا پر خه‌ما ناڤه‌کیه‌ دچیت:

من مات

من فرمیسکم

من خه‌م

دام

بگریین

چاومان نه‌سپین

۲. سه‌رگیژییا هۆزانقانی دلسووتی و کیشانا رهنج و عه‌زابه‌کا زور، د باس کرن و ده‌رئیه‌ستنا ناخی خوه.

۳. خه‌یالا کویرا هۆزانقانی و گفتگوو کرن ل گه‌ل سروشتی؛ ب شینوه‌یه‌کی وه‌سا کو هیچ که‌س نینه باوه‌ریا خوه بده‌تی و ل گه‌ل ب ئاخقییت. له‌ورا د چیه‌ته ده‌مه‌بیزا سروشتیدا و وه‌ک ته‌نبا باوه‌ر پیکریی خوه، ناخی خوه بو‌قاله دکه‌ت و بیی شهرم و ترس، وه‌ک زه‌لامه‌کی خودان هه‌سته‌کی نازک، ل گه‌ل عه‌وران دکه‌ته‌گری:

من فرمیسکم، توبارانت

من خه‌م، توه‌ه‌وری گریانت

هه‌رچه‌ند گول سیس نه‌بی بگریین

نالتوونی دار نه‌رژئی بگریین

پولی بالدار نه‌فرئی بگریین

بگریین.. بگریین.. چاومان نه‌سپین

۴. زال بوونا وه‌سفا ساده و جوان، کو وه‌سفه‌کا خه‌مگینه ژ دیمه‌نین سروشتی، ب ره‌نگه‌کی کو ده‌ربری واقعی بیت و تیگه‌هشتنا وی یا ب ساناھی بیت:

"پاییز! پاییز!

بووکی پرچ زه‌رد،

توزیز:

هه‌ر دوو هاوده‌رد!

توبارانت!

توبای ساردت!

توه‌ه‌وری گریانت

دوایی نایه: دام، دامت،

رووگه‌ه

وزییه، بویتیه د ده‌ته هه‌کۆلین و
وه‌رکیرانین مرۆڤایه‌تی و زانستی

ژماره 2 - 3

پاییزا ۲۰۱۱ - زڤستانا ۲۰۱۲

شان و مل رووت
 گول سیس تهبی
 ئالتوونی دار نه رژی
 پۆلی بالدار نه فری
 چاومان نه سرین
 هه رگیز، هه رگیز
 پاییز، پاییز!

۵. ب کار ئینانا زمانی ساده بی روژانه، وهک ئیک ژ تایبه تمه ندین هوزانا نوپیا کوردی و کاریگه ریا پترا هزرا بکارهاتی ژ لایی هوزانقانیقه.
۶. دروست کرنا په یوه ندین نوی دناقبه را مروژ و سروشتیدا و هه مبه ری ئیک خستنا تایبه تمه ندین هه ر دوو لایه نان.
۷. تاکه رای و خودیبه تی د هوزانیدا. هوزانقان ته نها باس ل خوه و بی خوه دیبا خوه ل سروشته کی پاییزیدا دکهت و ب دووباره کرنا جهناق و نیشانین ریکه فتنی (من، م، ن) پتر جهختی ل قی ب تنی بوونا خوه دکهت.
۸. وینه یی کرنا هوزانی ب دیمه نین پاییزه کا بارانی و خه مگین. کو ب بویکه کا پرچ زهرا خه مگین دده ته نیاسین؛ کو هه ر ژ ده ستپیکا ژ یانا خوه دا یا زیز بووی.
۹. پشت گو ه خستنا ئاریشه یین جفاکی _ وهک ئیک ژ تایبه تمه ندیا هوزانا نوپیا کوردی _ و به رجه سته کرنا ئاریشه یین دهروونین خوه کود ناخی ویدا بووینه نه ساخی و وی توشی ئیش و نازاران دکهت.
۱۰. زال بوونا بی ئومیدی _ وهک ئیک ژ به رجه سته ترین تایبه تمه ندین رومانسیه تی _ و نه مانا هیقی و ده رگه هین قالیین خوه شی ب هوزانقانی.

دوایی نایه: دادم، دادت،

۱۱. ب کار ئینانا نیشانین خالبه ندیی، و راهه ستانین جوراوجور؛ کو جوره ریتمه کا ساده یا هیدی دایه هوزانی؛ ژ بو پتر کاریگه ریا هزرا سه ره کییا هوزانقانی و پتر جینگیر کرنا مه ره ما خوه ده هه ست و میشکی خوینه ریدا. (! _ ، _ : _ ؛ ..)
۱۲. ب کار ئینان په یقین خه موکی، کو هه م دگه ل هزرا سه ره کی و هه م دگه ل خالبه ندی و هه م ل گه ل ریتما سه ره کییا وی هوزانی دگونجیت.
- پاییز، هه رگیز، مات، دهرد، فرمیسک، سارد، خه م، گریان، سیس،
۱۳. ب کار ئینانا کینشا خومالیا کوردی کو کیشه کا ساده یا (۴ + ۴ = ۸ برکه) ییه. وهک ئیک ژ کینشین نوپین کوردی.
۱۴. سه روایا سیمانتیکی؛ وهک ئیک ژ گرنگترین و ب هیزترین جورین سه روایی د قی هوزانیدا زور ب روونی و ناشکه رای هاتیه خویا کرن.
- گشت نه ژ سه روایه خوه د واتایه کا ئیکگرتی لیک دده ن و وه رزه کی جوان و رهنگاو رهنگی سالی دنافرینن:

سه مۆنیا خه مان

روگه ه

ورزیه، بوپته ی د دمه شه کۆلین و
 وه رگه رانین مرۆقاییه تی و زانستی

ژماره ۲ - ۳

پاییزا ۲۰۱۱ - زفستانا ۲۰۱۲

پاییز : زهرد، بارانت، گریانت، دادم، رووت، سیس، بگریین، نهسرین.
 نهف هوزانه، ب بهراوردهکا هویر بینانه، وهسفهکا جوانا وهرزی پاییزی دکهت و ب نیقه
 دیرین ناقر ناقر، هم سهروایهکا نیکگرتی دنافرینیت و هم ب دریزاهیا هوزانی سهروایا
 سیمانتیکی کو پیکهاتا گشت هوزانییه، واتایا وی دنیخیتته د چوارچووقهکا خه موکیدا.
 هه بوونا سهروایا نیکگرتیا ناقر ناقر:

پاییز ← زیز ← هه رگیز : (ز) پیتا رهوی
 (ی) پیتا بهری رهوی
 زهرد ← دهرد ← سارد ← داد : (د) پیتا رهوی
 (ر) پیتا بهری رهوی
 بارانت ← گریانت : (ن) پیتا رهوی
 (را) پیتین بهری رهوی
 رووت ← جووت : (ت) پیتا رهوی
 (و) پیتا بهری رهوی

لی نه گهر بهری خوه بدهینه دویمایهیکا گشت نیقه دیران ب هه قرا، و ب لیکدانا وان په یقان؛
 وهرزی پاییزی ب خهم و په ژاره و رومانسی بوونا خوه، ب شیویه کی بهرجهسته هاتیه وینه
 کرن:

"پاییز! پاییز! + من مات، توزیز:

بووکی پرچ زهرد، + ههردو هاودهر!

من فرمیسکم، توبارانت؛ + من خهم، توهه وری گریانت

من هه ناسم، توبای ساردت؛ + دوایی نایه: دادم، دادت،

هه رگیز، هه رگیز+ پاییز، پاییز!" + من مات، توزیز،

شان و مل رووت، + ههردووکمان جووت

هه رچهند گول سیس نه بی بگریین + نالتوونی دار نه رژی بگریین، + بگریین.. بگریین.. چاومان

نهسرین،

هه رگیز، هه رگیز، + پاییز! پاییز!

پاییز: ناقتی وهرزه کی سالییه و

د ریبازا رومانسیدا ب وهرزی

خهمان هاتیه نیاسین؛ و نیک

ژ گرنگترین وهرزین سالییه کو

رومانسیهت و نه دامن وی

گهلهک پویته ی پی دکهن.

زهرد / نالتوون: نیک ژ

رووگه

ورزیه، پویته ی د دهته هه کولین و

وهرگرتانین مروقیهتی و زانستی

ژماره 2 - 3

پاییز 2011 - زهستانا 2012

رهنگین تایبته ب وهرزی پاییزی و نیک ژ رهنگین بهلگانه؛ و دهمی کهسهک نهساخ و لاواز دبیت رهنگی وی زهر و پویتی لی دهیت. لی دگهل هندی کو سروشت بنگههی سهرهکیی رومانسیزمیان بوویه، رهنگان ژی کاریگه رییا خوده دقان بنگه هاندا گیراینه؛ ب شیوهیهکی کو کاریگه رییا رهنگی زهر، کوژ لایی هوزانقانیقه چهندین جاران هاتییه بکار نینان، نهکتیقانه ب نه رکی خوده رابوویه، چونکی (رهنگی زهر کاریگه رترین رهنگه کو کاریگه ریی لسهر میشکی مروقی دکته؛ ... و ههروهسا بوژ ناقبرنا نهخوهشیین رووحی و نائومییدی کاریگه رییا خوده ههیه، چونکی نومیید ب ژیانی و هیزا ژینی ددهته وی کهسی؛ زندهباری هندی کو باوهری ب خوده بوون و گهشایه تییی لدهژ مروقی زنده دکته. (۳)

زیز: په یوهندییا ب دویر بوون و جودا بووننیقه ههیی و ژ نهنجامی توره بوون و نه رازیبوونی یه و خهم و په ژاری د نیخیتته د دلی ههر دوو لایه نین په یوهست ب زیزبووننیقه. ههروهسا دهمی بهلگ زهر دبن و ژ داری جودا دبن و ب وهریانی، خوده د نیخنه د بن پین بیانیان و ب ههر پینگافه کی تاخ و نالینین دویر کهفتنی ژ بهلگی دهر دکه قییت؛ جوره زیز بوون و جودا بوونه کی خویا دکته.

دهرد: ژ نهنجامی نیشه کییه و خهمی ل دهژ خودانی دهردی دروست دکته؛ کو رهنگه دهردی دویر کهفتنی و رهنگه ژ نهنجامی شاشیه کی، یان ... هتد، بیت.

باران: دوو تشتان قه دگریت؛ یان چهند دلوپین ناقینه کوژ نهسمانی دهینه خواری و یان روندکین کهسه کییه کوژ نهنجامی زیز بوون و کیشانا دهردی ژ چاقان دهینه خواری.

سارد: ههم په یوهندییا ب سه رمایا قی وهرزیقه ههیی و ههم ژ نهنجامی زیز بوون و دویر کهفتنی، په یوهندی سار دبن و دهستین گهرمین یاری سار دبن و رحم و بهزهیی دناقبه را وندا نامینیت. گریان: نهژ په یقه ژی ههمان رامانا بارانی ددهت کو ههم په یوهندییا ب عه ورائقه ههیی و ههم ژ نهنجامی وان نه خوشیان دهیتته وجودی.

داد: ههم په یوهندییا ب خش خشا بهلگانقه ههیی کو دهنگ ژی دهیت و ل بن پینیان قیژی و داد و هاواران دکهن و ههم په یوهندییا ب نیش و دهرد و گریاننیقه ههیی.

ل دویمایه کی، نه گهر ب گشتی ههمی په یقان لیک ب دهینه قه، دی بینین باس ل خهمه کا گران دکته کو ههم د هه بوونا وهرزی (پاییز) یدا و ههم د (زیز) بوون و دویر کهفتنی و رویس بوونا دارو باران و سیس بوونا گولاندایه و قی چهندی د وینه کا هونه رییا نه یا جودا بوونی نیشا مه ددهت.

ژیدهر:

۱. عه بدوللا گوران، دیوانی گوران، چاپی یه کهم، چاپخانه ی دالاهو، نشر پایند، تهران، ۱۳۸۴. ل (۱۳۵).

۲. میمنت میر صادقی، واژه نامه هنر شاعری، چاپ دوم، چاپ میهن، نشر کتاب مهناز، تهران، ۱۳۷۶، ص (۱۱۳ و ۱۱۴)

۳. پروفیسور تد اندروز، درمان بیماریها بوسیله رنگها / رنگ درمانی، ترجمه: قدیر گلکاریان، انتشارات گلایه، چاپ سوم، تهران، ص (۳۳).